

Næringspolitisk
Postboks 9354 Grønland
0135 OSLO
Norge

Vår saksbehandler
Leif Hjulstad

Vår dato
13.03.2020
Deres dato

Vår referanse
19/00794-15
Deres referanse

Trøndelag - Innspill til Jordbruksforhandlingene 2020

Trøndelag Bondelag oversender med dette sitt innspill til Jordbruksforhandlingene 2020.

Innspillet bygger på behandling fra 47 lokallag, fra regionleddene av samvirke- og interesseorganisasjoner og en omfattende gjennomgang fra styret i Trøndelag Bondelag.

1. Innledning og sammendrag

Alle som jobber innenfor landbruk, enten blant aktive bønder eller de som jobber med landbrukspolitikk, har registrere en tiltakende debatt om landbrukets rolle i klimapolitikken. I noen sammenhenger kan dette oppleves som et angrep på norsk landbruk, og på sviktende kunnskapsgrunnlag et forsøk på å finne syndebukker på en tiltakende klimaendringer. På den annen side gir det landbruket nye arenaer til å formidle kunnskapsbasert informasjon om landbrukets reelle påvirkning og løsning av klimautfordringene.

Trøndelag Bondelag mener imidlertid at vi i større grad skal sette fokus på begrepet **BÆREKRAFT**. I dette ligger forutsetninger for framtidig; Matproduksjon, matvaresikkerhet, ressursutnytting, dyrevelferd, artsmangfold i flora og fauna, verdiskapning i distrikta etc. Dette er avgjørende elementer som må være på plass for framtidige generasjoner, og som ikke styres alene av klima- og miljøendringer.

En forutsetning for at landbruket kan påta seg ansvaret som en aktiv bidragsyter til å redusere klimaavtrykket, er at næringa gis økonomiske rammer som sikrer framtidig drift, investeringer og insitament til å produsere mat på en bærekraftig plattform.

Landbruket er beredt til å ta ansvar til å sikre en bærekraftig matproduksjon, men samfunnet må også være med på denne dugnaden gjennom frie midler. Disse må komme ut over jordbruksavtalen, der almenytten er så stor at det ikke kan pålegges landbruket et aleneansvar.

Bondelagets Servicekontor AS

Postadresse:

Skolegata 22
7713 STEINKJER
Trøndelag Bondelag
Bondelagets Servicekontor AS

Besøksadresse:

Skolegata 22
7713 STEINKJER
Org.nr.: 939678670
Org.nr.: 985063001 MVA

Telefon:

73842490

Bankkonto: 8101.05.12891
Bankkonto: 8101.05. 91392

E-postadresse:

trondelag@bondelaget.no

Internett:

<http://www.bondelaget.no/trondelag/>

Vår dato
13.03.2020

Vår referanse
19/00794-15

Med dette som innledning vil Trøndelag Bondelag fremme følgende som viktig og prioriterte mål med jordbruksforhandlingene 2020:

- A. Sikre lønnsomhet i matproduksjonen basert på norske ressurser gjennom målretting av budsjettmidlene.**
- B. Tydelig kanaliseringpolitikk og virkemidler som styrker små og mellomstore bruk, og utjevner forskjellene mellom distrikt.**
- C. Øke selvforsyningsgraden gjennom bruk av politisk virkemidler**
- D. Styrking av investeringsvirkemidler.**

Landbrukets rolle og ansvar for å skaffe forbrukeren nok, trygg og rein mat gjennom å ha ansvar for en gjennomløpende verdikjedetenkning har vært en suksess for å kunne drive landbruk over hele landet. Å ha en spredt næringsmiddelindustri som sikrer mottak av råvarer over hele landet er viktig for å videreføre de distriktpolitiske og strukturpolitiske mål for næringa. I tillegg gir dette stor matvaresikkerhet både når det gjelder forsyning og kvalitet. Å opprettholde landbruket over hele landet som sikker leverandør av matvare med kvalitet i verdensklasse på en bærekraftig måte forutsetter forutsigbare og trygge økonomiske rammer for produsentene.

A. Sikre lønnsomhet i matproduksjonen basert på norske ressurser gjennom målretting av budsjettmidlene.

- En inntektsutvikling som bidrar til å tette gapet mellom landbruket og andre grupper.
- Ta i bruk markedsordninger med nødvendig virkningsgrad innenfor dagens rammer der samvirket har hovedansvar for markedsreguleringen.
- Tilskuddene må innrettes slik at produksjon av norsk fôr blir mer lønnsomt, jfr. vedtak i årsmøtet i Norges Bondelag om å øke andel norskprodusert fôr til 85%.
- Opprettholde kvoteordningen for melk og innfør kvotetaket for nyetableringer.
- Etablere økonomiske insitamenter for framtidig investering i bærekraftig løsninger
- Etablere fond/skatteordninger for produksjoner som er utsatt for store avlingsvariasjoner i enkelte år.
- Styrke forsknings- og utviklingstiltak som bidrar til å øke matproduksjonen i Norge basert på norske ressurser.
- Iverksette tiltak for å øke forbrukerens bevissthet i å velge norskprodusert mat

B. Tydelig kanaliseringpolitikk og virkemidler som styrker små og mellomstore bruk, og utjevner forskjellene mellom distrikt.

- Videreføre og styrke kanaliseringpolitikken
- Fraktordninger som dekker den reelle kostnadsforskjellen mellom distrikta
- Styrking av kornøkonomien gjennom økt kornpris, og satsning på små og mellomstore bruk gjennom differensiert arealtilskudd.
- Tydelig distrikts- og strukturprofil på arealtilskudd med mål om å sikre drift over hele landet
- Styrke økonomien i grovfôrproduksjonene gjennom økt beitetilskudd og sterkere differensiering av arealtilskudd
- Tak på husdyrtilskudd og arealtilskudd for nyetableringer

Vår dato
13.03.2020

Vår referanse
19/00794-15

C. Øke selvforsyningsgraden gjennom bruk av politisk virkemidler

- Lagringstilskudd på frukt og grønt for å forlenge sesongen for norske varer
- Tette smutthull i importvernet for å forhindre større import enn intensjonene i tollavtaler
- Øke andelen norskprodusert råstoff til kraftfôr gjennom prisøkning på norske proteinvekster
- Avsette midler til utvikling og prøving av nye produkter som kan erstatte importvarer
- Sette større fokus på nasjonal selvforsyning i et globalt perspektiv preget av klimautfordringer, flyktningekriser og mobilitet som gjør verden sårbar for pandemier
- Sette fokus på matvaresikkerhet, fordi vi i økende grad ser at importerte matvarer blir stoppet og returnert på grunn av helsefare.

D. Styrking av investeringsvirkemidler.

- Øke totalpotten av investeringsvirkemidlene for å møte framtidig klimautfordringer, dyrevelferdstiltak iverksatt av lovendringer og forhindre uønsket høy gjeldsgrad i landbruket.
- Innovasjon Norge må ta større risiko i distriktene og prioritere kapitaltilgangen i disse områdene hvor pantegrunnlaget vil være lavere enn i sentrale områder
- Sikre at investeringsstøtten blir brukt til reinvestere /fornye driftsapparatet uten å måtte øke produksjonen. Dette er spesielt viktig for små og mellomstore bruk for å beholde bruksmangfold, struktur og sysselsetting.
- Gi «Grønn Forskning» økonomiske rammer som sikrer at landbruksinitierte utfordringer gis rimelig sjans til å bli interessant i de større forskningsmiljøene
- Øke rammen til RMP-midler for å initiere større satsning på bedring av jordkultur gjennom grøfting og hydrotekniske tiltak, utnyttning av beiteressurser og reduksjon av forurensning fra jordarealer.

Trøndelag Bondelag mener det er viktig at landbruket i sitt krav står på samme linje som tidligere år ift. behovet for å styrke lønnsomheten i jordbruket, og å opprettholde et balansert virkemiddelbruk som stimulerer til utnyttelse av norske produksjonsressurser. I dagens markedsbilde er det viktigere enn noensinne, i størst mulig grad, å bytte ut importerte råvarer til fordel for norske råvarer.

En helhetlig landbrukspolitikk for økt selvforsyning, styrket beredskap og et mer klimasmart landbruk vil gi bedre ressursutnyttelse og større verdiskaping i norsk landbruk. Det forventes av medlemmene at Bondelaget er tydelig i sine krav om full kostnadskompensasjon, og en kronemessig inntektsutvikling som tetter inntektsgapet til andre grupper. Dette er rammer som er viktig for å få flinke, engasjerte og miljøbevisste ungdommer til å velge landbruk som framtidig yrke over hele landet.

2. Inntektsramme og fordeling på pris og tilskudd

2.1 Målpris

Korn er fortsatt den viktigst enkeltfaktoren i kanaliseringspolitikken, og prisen på korn har stor innvirkning på hvor produksjonen foregår. Vi mener at målprisen bør økes på korn for å optimalisere kanaliseringmålene. Det forutsettes at rammeoverføringen kompenserer for dette, gjennom nedskrivning av kraftfôrprisen. Økt norsk selvforsyningsgrad basert på mer norsk korn krever en bedre kornøkonomi, mens husdyrproduksjonene, spesielt de kraftfôrkrevende, ikke tåler en økt kraftfôrpris.

Trøndelag Bondelag mener at pris er en viktig faktor for å initiere økt dyrking av arter som kan erstatte noe av proteinimporten til kraftfôr, og imøtekomme kraftfôrproduzentenes ønske om mer havre og fôrhvete i kraftfôret.

Vi foreslår derfor en differensiert økning av målpris på korn:

Bygg:	8 øre
Havre:	13 øre
Hvete	20 øre
Økologisk korn	40 øre pr. kg
Det etableres målpris på for-hvete som ligger 5 øre under mathvete	

Målpris på svinekjøtt økes med kr. 2,- pr. kilo

Målpris på melk økes tilsvarende endring i konsumprisindeks.

Målpris på grønnsaker økes tilsvarende endring i konsumprisindeks.

2.2 Budsjettoverføringer

Budsjettoverføringene er et målrettet virkemiddel i kanaliseringspolitikken, og gir muligheter til styring av landbruksproduksjon i en ønsket retning. Vi mener videre at budsjettoverføringer må brukes til å føre en landbrukspolitikk som utligner forskjeller i grunnlag for matproduksjon over hele landet og på et stort spekter av bruksstørrelser.

Vi forutsetter videre at differensieringen i forhold til distrikt og areal videreføres hvor det må skje en styrking av økonomien på små og mellomstore bruk.

Budsjettoverføringene er å betrakte som en samfunnsinvestering for å sikre den norske befolkning langsiktig sikker forsyning av trygg mat fra norsk naturressurser.

- 2.2.1 Økte budsjettoverføringer er nødvendig for å tette inntektsgapet til andre grupper og å utlikne forskjeller i inntekspotensialet mellom produksjoner og bruksstørrelser.
- 2.2.2 Det må være et mål med virkemiddelbruken å hindre en utvikling hvor enkelte distrikt og bruksstørrelser sakter akterut. Konsekvensen er dårligere potensiale til å utnytte produksjonsressursene i hele landet, og gir manglende måloppnåelse både i inntektsutvikling og i produksjonsmål.
- 2.2.3 Strukturprofilen må sikres gjennom husdyrtilskuddene og Trøndelag

Vår dato
13.03.2020

Vår referanse
19/00794-15

Bondelag mener det vil være riktig å innføre sterkere struktur differensiering og tak på tilskudd i enkelte produksjoner.

3. Storfekjøtt – Ammeku

Bondelaga i Trøndelag mener det er meget viktig å gi kjøttproduksjon en økonomiutvikling på linje med annen produksjon gjennom bruk av budsjettmidler. Vi registrerer at vi nærmer oss markedsbalanse på storfekjøtt, og det er derfor viktig at virkemiddelbruken ikke fører til ukontrollert vekst i produksjonen. Spesielt ber vi om at det ikke stimuleres til betydelig nyetablering.

- 3.1** Ordningen med kvalitetstilskudd på storfekjøtt bør videreføres uten vesentlig endring i forholdet mellom klassene.
- 3.2** Det bør etableres en kvalitetsklasse for å premiere kvalitetsprodukt fra NRF-oksen
- 3.3** Beitetilskuddene økes både på innmark- og særlig på utmarksbeite. Dette er viktig for å styrke produksjonen og arealbruk i distriktene.
- 3.4** Øke driftstilskuddet på ammeku 6 – 39 dyr i soner 5-7
- 3.5** Etablere en trappemodell på tilskudd til små og mellomstore bruk hvor makssats settes ved 30 kyr og nedtrappes til 0 ved 60 dyr
- 3.6** Investeringsstøtte må prioriteres til grasområder med tilgang til beitearealer

4. Sau og Lam

Sauenæringa er i en svært vanskelig periode, med svak økonomi og store utfordringer i markedsreguleringen. Prognoser for sau og lam viser et lite overskuddslager av lam, mens det på sau er omtrent i balanse

Nedgangen i kjøttpris de siste åra pga. ubalanse i markedet forklarer ikke alene den situasjon næringa er i. Endring i bruksstruktur og geografisk satsning på sau ha bidratt til den vanskelig økonomisk situasjon, i særdeleshet for små og mellomstore bruk. Næringa er en viktig kulturlandskapspleier. Styrking av beitetilskuddene vesentlige for å sørge for å nyttiggjøre seg de ressurser som befinner seg i beitene, samtidig som kulturlandskapet holdes i hevd.

- 4.1** Beitetilskuddene styrkes betydelig på utmarksbeite,
- 4.2** Dyretilskudd for vinterfora dyr økes med kr. 40,- pr.vinterfora sau.
- 4.3** Kvalitetstilskuddet på klasse O+ og høyere, holdes på til minimum kr 500,- pr. dyr
- 4.4** Ulltilskuddet i dagens ordning må sikres, med begrunnelse i at dette er et bærekraftig råstoff som i mange sammenhenger erstatter miljøskadelige tekstiler.
- 4.5** Innføring av driftstilskudd for sau for små og mellomstore bruk. En gitt sats pr dyr opp til 75 dyr. Det stilles krav til driftsform gjennom at dyra fores inne om vinteren og at det er hus til dyra.
- 4.6** Det kreves at det i gjennomsnitt for buskapen produseres minimum 25 kg slakt pr vinterfora dyr.
- 4.7** Distriktstilskudd på kjøtt økes i de grasbaserte områdene. Jfr. Grovfôrsone 4 -7
- 4.8** Styrket innfrakttilskudd for slakt er viktig for å sikre kjøttproduksjon i hele landet.

- 4.9** Det må igangsettes ett arbeid for å se om det er mulig å etablere et reguleringsystem som sikrer balanse mellom produksjon og forbruk.

5 Svin

Svinenæringen har vært gjennom en krevende tid med et marked i ubalanse, en dugnad for å redusere produksjonen, og en gjennomgang av konsesjonsregelverket for å sikre at produksjonen følger de landbrukspolitiske mål og møte situasjonen hvor det ikke er mulig eksporter et midlertidig overskudd. Svineproduksjon er fortsatt viktig for distriktsjordbruket og må kunne drives i ulik størrelse med utgangspunkt i utnyttelse av ressursgrunnlaget på gården. Dette er også viktig for å opprettholde en desentralisert foredlingsindustri.

Med de tiltak som er gjennomført, og den vilje produsentene har vist til å ta situasjonen på alvor synes det som at næringen framover kan operere i et marked som balanserer, dog med små marginer for mulig svakere avsetning.

- 5.1** Trøndelag Bondelag foreslår en økning i målpris med kr. 2, - pr. kilo
- 5.2** Det er avgjørende for økonomien i svineproduksjonen at kraftforprisen holdes på dagens nivå gjennom aktiv bruk av avtalemidler
- 5.3** Svineproduksjon er fortsatt viktig for distriktsjordbruket og må kunne drives i ulik størrelse med utgangspunkt i utnyttelse av ressursgrunnlaget på gården.
- 5.4** Smågrisproduksjon er arbeidsintensiv og kapitalkrevende. Lønnsomheten i mindre besetninger må derfor bedres gjennom styrking av strukturvirkemidler.
- 5.5** For å sikre fortsatt balanse mellom produksjon og forbruk er det viktig å ikke iverksette tiltak som kan virke produksjonsdrivende
- 5.6** Det må jobbes med utvikling og bruk av verktøy som gir oversikt over produksjonen og prognoser om når kjøttet kommer ut på markedet.
- 5.7** Trøndelag Bondelag mener dyretilskuddet for de 35 første purkene i griseproduksjonen må økes til kroner 2000 pr purke. Tilskudd til de første 1400 slaktegrisene må også doubles. Dette som et målrettet strukturvirkemiddel, men som også vil ha betydning ift. distriktshensyn.
- 5.8** Det er viktig å se på produksjon av svinekjøtt både som en kjerneproduksjon på mange gårdsbruk, men også som en viktig tilleggsproduksjon i distriktslandbruket.
- 5.9** Det er viktig å sørge for svineproduksjon over hele landet for å sikre opprettholdelse av en desentraliser slakteristruktur med verdiskapning i distrikta
- 5.10** For å sikre produksjon i moderne dyrevelferdsmessig gode lokaler bør det vurderes å åpne for bruk av investeringsvirkemidler for fornying av produksjonsapparatet innenfor nåværende produksjonsomfang

6. Egg -Kylling

Produksjon av egg og kylling har tradisjonelt vært produksjoner som har utnyttet ledig ressurser på gården, både arealmessig og arbeidskraft. Etter endringer i konsesjonsgrensene i 2014 har denne produksjonen fått en vesentlig betydning for mange brukere. Vi mener

det fortsatt bør være rom for disse produksjonene til utnyttelse av gårdens totalressurser. Trøndelag Bondelag er bekymret for frafallet av markedsordninger innenfor disse produksjonene, og mener at disse er nødvendig for å opprettholde produksjonene i distrikta. Blant annet er fraktutjevning et virkemiddel for å sikre landbruksproduksjon over hele landet. Med en prinsipiell inngang på debatten er fraktutjevning et av de mest treffsikre distriktsvirkemidler vi har med tanke på at de utligner rene transportkostnader for foredlingsbedriften.

Vi mener derfor det er riktig å fremme som forslag før årets jordbruksforhandlinger at det avsettes midler til innfrakt av fjørfe. Fjorårets beregninger viste at tiltaket koster ca. 11,14 millioner kroner.

- 6.1 Nedskrivning av kraftfôrpris
- 6.2 Markedsreguleringsordningen for egg må opprettholdes.
- 6.3 Det må jobbes for å få innført etableringskontroll på egg gjennom markedsregulator i samarbeid med de andre varemottakere. Dette vil gi rom for tilskudd til alle høner innenfor konsesjonsgrensen.
- 6.4 Konsesjonsgrensene for hvitt kjøtt og konsumegg må ikke økes.
- 6.5 Ordningen med frakttilskudd for konsumegg må opprettholdes.
- 6.6 Frakttilskudd på innfrakt av kylling til slakt, må opprettes

7. Ku og Geitemelk

Konkurransesituasjonen for norsk melk og ost er særlig utfordrende. Det skjer en kraftig økning i importen av melkeprodukter. Dette sammen med utfasingene av eksportstøtte i løpet av 2020 skaper utfordringer for norsk melkeproduksjon som må hensyntas også i årets jordbruksforhandlinger.

Melk og produksjon av storfekjøtt er bærebjelken for en vesentlig del av jordbruksproduksjonen i distrikta. Også i Trøndersk landbruk står melk og storfekjøtt for hoveddelen av verdiskapningen i landbruket. Svært mye av jordbruksarealet er knyttet til disse produksjonene og hoveddelen av sysselsettingen skjer innenfor disse produksjonene. Trøndelag Bondelag applauderer og støtter lokal foredling av landbruksprodukter, og mener dette er en berikelse for norsk matproduksjon. Vi vil imidlertid henstille til at regelverket for lokal foredling av melk blir gjennomgått på nytt med mål om å sikre at dette tjener målet om lokal småskalaproduksjon. Dette for å forhindre at det etableres virksomheter nært markedet som konkurrerer i større omfang med ordinært marked for konsummelk og fløte

Melkeproduksjonen er i all hovedsak en heltidsproduksjon som forutsetter en konkurransedyktig inntekt dersom en over tid skal opprettholde melkas sentrale landbrukspolitiske rolle.

- 7.1 Målprisen må ikke økes ut over konsumprisindeksen
- 7.2 Små og mellomstore bruk må prioriteres. Videreføre og foredle ordningen med tilskudd til små og mellomstore bruk (Pyramideordningen)
- 7.3 For å sikre melkeproduksjon over hele landet er det viktig å sikre nødvendig fornying av driftsapparatet med offentlig deltakelse, uten krav om produksjonsøkning
- 7.4 For å sikre akseptabel inntektsutvikling i melkeproduksjon mener Trøndelag Bondelag at husdyrtilskuddet må økes.

- 7.5 For å ivareta kulturlandskapet og å styrke ressursgrunnlaget må beitetilskuddene økes med kr. 50,- for beitetilskuddet og kr. 30,- for utmarksbeite.
- 7.6 PU-ordningen er avgjørende for å opprettholde melkeproduksjon over hele landet. Det er viktig at en holder fast ved den opprinnelige hensikten med ordningen, og ikke bruker av disse midlene til utlikning av mulige konkurranseskjevheter mellom de forskjellige meieriselskapene.
- 7.6.1 Det finnes ikke faglig grunn til å fortsette med distribusjonstilskudd til aktørene utenfor Tine-systemet
- 7.6.2 Det generelle tilskuddet fra 2008 må avvikles fordi målprisfastsettingen er endret
- 7.6.3 Tillegget på 5 øre til kapitaltilskuddet må avvikles
- 7.7 RÅK -ordningen bør styrkes med det mål om at større andel av ferdigprodukter laget i Norge, produseres på norske råvarer
- 7.8 Det bør settes et kvotetak på 750.000 liter for nyetableringer og utvidelser
- 7.9 Trøndelag Bondelag mener at statens andel av oppkjøp bør økes opp mot 50%

8. Grønnsaker, potet, frukt og bær

Økt fokus på bruken av grønnsaker og grønne vekster i kostholdet har skapt forventninger om økt etterspørsel etter disse produktene. Grønnsakprodusentene i Trøndelag opplever at denne økningen ikke er i samsvar med forventningene, og vil advare mot den oppfatningen at dette gir grunnlag for en massiv produksjonsøkning innenfor sektoren på kort sikt. Det er viktig å målrette innsatsen for å trygge inntektsgrunnlaget for allerede etablerte produsenter, og å innrette virkemiddelbruken for å erstatte importen på produktgrupper vi kan produsere selv. En erstatning av importerte grøntprodukter med norske varer, ivaretar vår matvareberedskap og gir klimagevinst

- 8.1 Målprisen økes jfr. kostnadsveksten
- 8.2 Innføre distrikts- og kvalitetstilskudd på industribær
- 8.3 Investeringsvirkemidler til tunell/drivhus som sikrer kvalitet og lengre sesong for norskprodusert vare.
- 8.4 Trøndelag Bondelag mener det er viktig å sikre Klonavlscenteret i Overhalla. Vi vil videre understreke viktigheten av å prioritere midler til ordningen statskontrollerte settepoteter.
- 8.5 Midler til risikoavlastning for produsenter som presenterer norske erstatningsvarer for importerte produkter (eks. perlepoteter i stedet for amadine)
- 8.6 Utsortert vare inn i RÅK-avtalen
- 8.7 Investeringsvirkemidlene må styrkes betydelig innen lager for å sikre kvalitet på lagrede produkter for å utvide sesongen med norske produkter og redusere svinn.
- 8.8 Det foreslås å etableres et inntektsutjevningfond eller gjennomsnittsberegning av inntekter over 5 år, for å dempe konsekvenser av kriseår og årlige inntektsforskjeller.
- 8.9 Det bør settes tak på arealtilskudd til grønnsaker og potet
- 8.10 Økt arealtilskudd pr. daa

Vår dato
13.03.2020

Vår referanse
19/00794-15

9. Korn og kraftfor

Trøndelag Bondelag ser med bekymring på utviklingen av kornproduksjon innen regionen. Uten en betydelig styrking av økonomien, spesielt på de små og mellomstore brukene, frykter vi en betydelig avgang av arealer. Likeså mener vi at det innenfor jordbruksavtalen bør legges inn initiativ til økt produksjon av havre og forkveite i Midt-Norge.

Korn er avgjørende for vår beredskapsevne, og jo mer avhengig vi blir av importert korn, jo mer sårbare blir vi. Norsk fôrkorn utgjør hovedandelen av kraftfôret til eggproduksjon, melk, svin og kylling.

Årsmøtet i Norges Bondelag har vedtatt at selvforsyningsgraden av norsk fôr skal øke og norsk kornproduksjon er sentral i dette. Norsk matkornproduksjon bidrar med verdiskapning og arbeidsplasser i bakerinæringa. En økt satsing på kornproduksjonen er nødvendig for å nå måla om økt sjølforsyning og for å opprettholde produksjonsdelingen i landbruket mellom ulike landsdeler.

- 9.1** Kornprisen anbefales økt med:
- Bygg 8 øre pr. kilo
 - Havre 13 øre pr. kg
 - Hvete 20 øre pr. kilo
 - Økologisk korn 40 øre pr. kg
 - Det etableres målpris på for-hvete som ligger 5 øre under mathvete
- 9.2** Trøndelag Bondelag forutsetter at prisnedskrivningstilskuddet brukes til å skrive ned økningen i kraftfôrprisen til å begrenses til den generelle prisøkningen.
- 9.3** Arealtilskudd for sone 4 og 5 bør økes med kr. 100,- pr. daa
- 9.4** Det er viktig at det finnes strukturvirkemidler i kornproduksjon. Også i kornproduksjon er det store stordriftsfordeler, og inntekt pr. årsverk for små/mellomstore bruk er betydelig lavere enn for de større kornbrukene. Vi foreslår derfor å ha trappetrinn i tillegg til ordinær sats på arealtilskudd for korn etter denne mal:

0-400 daa	400-600 daa	600- 800 daa
Pluss 100 kr pr daa	Pluss 60 kr. pr. daa	Pluss kr 20 pr daa

- 9.5** Det må initieres tiltak som skaper interesse for å dyrke vekster med høgt nyttbart proteininnhold som erstatning for importert proteinråstoff.
- 9.6** Dette kan med fordel innføres et eget arrondering- og vanskelighetstilskudd, uavhengig av breddegrad og eventuelt andre vilkår.
- 9.7** Fokuset på klimatiltak i Regionalt Miljøprogram (RMP) bør forsterkes, det må gis støtte til blant annet presisjonsjordbruk.
- 9.8** Med klimaendringer som medfører våtere høst, må det legges til rette for økning av tørkekapasiteten. Dette må skje både gjennom økt kapasitet hos

- enkelt bønder, på fellesanlegg og på mottakene gjennom økonomisk deltakelse fra myndighetene.
- 9.9 Fraktordningene må styrkes for at det fortsatt skal stimuleres til prisutjevning mellom landsdeler og for å få til en rasjonell kornstrøm.
 - 9.10 Mellomkraftordningen mellom landsdeler må styrkes for at husdyrproduksjonen i distriktene ikke får konkurranseulempen i form av dyrere kraftfôr.
 - 9.11 Vi foreslår også at det etableres en innfraktordning i Midt Norge (slik som på Østlandet) for å bedre kornøkonomien for produsenter som ligger langt fra kornmottakene
 - 9.12 Mottakssituasjonen for matkorn i Trøndelag må bedres. I dag leveres matkornkvalitet til forkorn fordi mottaksanlegg for matkorn ligger for spredt.
 - 9.13 Det bør etableres beredskapslager for korn.
 - 9.14 Det er behov for bruk av sterkere virkemidler i kanaliseringspolitikken for å dyrke gras på arealer som er mindre egnet til å få avling av korn med tilfredsstillende mengde og kvalitet

10. Andre produksjoner

Birøkt

Det må etterstrebtes å øke andelen norskprodusert honning betydelig, både for å utvikle næringen og for å styrke naturlig pollinering av vår flora. Ut fra beregninger er forbruket 4 ganger hva vi produserer her i landet. Bondelaga i Trøndelag foreslår derfor å øke produksjonstillegget fra 600 kroner pr. bikube til 650 kroner pr. kube.

Avløsning for ferie for produsenter med flere enn 25 bikuber.

Inn På Tunet

Inn på tunet (IPT) har fått økt betydning for næringsutvikling i landbruket. Dette fordi lokalsamfunnet trenger flere arenaer som gir varierte tilbud til innbyggere med spesielle behov.

Vi ser derfor en voksende interesse blant bønder for å lage og tilby et slikt tjenestetilbud som en del av den samla næringsvirksomheten på gården. Trøndelag Bondelag mener derfor en bør stimulere til en forsterka satsing på Inn på tunet. Det er svært viktig at en gjennom investeringsordningene i landbruket imøtekommer behovene for videre utvikling av IPT.

11. Investeringer

Styrking av investeringsvirkemidlene er nødvendig for fornying av driftsapparatet, og sikre framtidig landbruksproduksjon over hele landet i et forsynings- og matvaresikkerhetsperspektiv.

- 11.1 Investeringsvirkemidlene må ikke innrettes på en måte som virker produksjonsdrivende, men ha fokus på sikring av framtidig produksjon, øke selvforsyningsgraden, bedre dyrevelferd og påvirke miljø og klima positivt.
- 11.2 Innenfor husdyrsektoren er det spesielt behov for store investeringer på melkesektoren for å nå målet om løsdrift innen 2034. Likeså vil det bli innført krav

Vår dato
13.03.2020

Vår referanse
19/00794-15

om dyrevelferdstiltak før den tid, blant annet i bås fjøs fra 2024, som kan kreve betydelige investeringer på en del bruk. Det må derfor gis investeringsstøtte uten krav om økning av produksjonen.

- 11.3 Det legges også vekt på en styrking av investeringsvirkemidlene i grøntsektoren. I et voksende marked med stadig skjerpede krav til produsent, er det stort behov for nybygg og oppgradering av lager og kjølerom for å ivareta kvaliteten på produktene.
- 11.4 Nye krav til dyrevelferdstiltak i bås fjøs trer i kraft allerede fra 2024, disse vil kreve betydelige investeringer for svært mange bruk. Det må derfor gis investeringsstøtte uten krav om økning av produksjonen.
- 11.5 Investeringsvirkemidler til tunell i bærdyrking vil redusere behovet for bruk av sprøytemiddel.
- 11.6 Det er behov for en betydelig økning i tørkekapasitet for korn i årene framover. Det må derfor være rom for investeringsstøtte både til fellesanlegg og til gårdstørker.
- 11.7 Behovet for arealtilpasset produksjonsapparat krever struktur- og distriktsinnretning også i investeringsvirkemidlene. Det er derfor etter Trøndelag Bondelag sitt syn særdeles viktig å ha regional påvirkning i forvaltning av investeringsvirkemidler.

12. Velferdsordninger

Velferdsordninger som tilskudd til ferie og fritid, sjukeavløsning, landbruksvikarordning og tidligpensjon må videreføres og økes i takt med lønnsutviklingene for alminnelig lønnsinntakere.

- 12.1 Tilskudd til ferie og fritid må økes til kr. 90.000,- pr. år, og tilskudd til avløsning under sykdom må økes til kr. 2100,- pr. dag
- 12.2 Kravet om en ½ G i næringsinntekt erstattes med krav om næringsinntekt uavhengig av størrelse.
- 12.3 Det er viktig at det organiserte systemet for avløsning, både under ferie og fritidsordningen og sykelønnsordningen, blir gitt rammevilkår som opprettholder tilgang til avløsere over hele landet.
- 12.4 Det er svært viktig at landbrukets førtidspensjonsordning videreføres. Imidlertid må det betydelig for pris- og kostnadsutvikling siden ordningen ble etablert.
- 12.5 Primært bør samordning av tilskudd til avløsning ved sykdom og fødsel mv. med lønnsinntekter utvikles, slik at lønnsinntekter likestilles med andre næringsinntekter. Sekundært bør de første 16 dagene i en sykdomsperiode være uten noen form for fradrag for andre inntekter.
- 12.6 For å sikre bondens likviditet mener Trøndelag Bondelag at det kan utbetales forskudd på avløsertilskudd etter søknadsrunde 15. oktober.
- 12.7 Det må sikres at utbetaling av sykelønn fra fylkesmannen kan skje uavhengig av saksbehandling fra NAV

13. Økologisk landbruk

På en rekke økologiske produkter er det i dag underskudd i forhold til hva markedet etterspør, og nye lokale omsetningskanaler gir økt omsetning av økologiske produkter. Det er viktig at norsk landbruk er i stand til å møte denne etterspørselen og bidra til lokal vekst på området. Økologisk landbruk bør derfor utvikles i takt med markedet for økologiske

Vår dato
13.03.2020

Vår referanse
19/00794-15

produkter, slik at produksjonen tilpasses etterspørselen. Likeså gir produksjonen i de økologiske miljøer en positiv effekt i agronomikunnskapen for konvensjonelle brukere.

- Økt prisuttak i markedet er avgjørende for både å dekke merkostnader og å sikre lønnsomheten i økologisk produksjon.
- Virkemidlene må innrettes slik at de stimulerer til best mulig vekstskifte og økt produksjon.
- Det må stilles strenge avlingskrav for økologisk areal.

14. Landbrukets nedbygging av matjord

Det er viktig at landbruket selv er bevist på egne handlinger omkring disponering av dyrkajord. Det er behov for interne diskusjoner og planleggingskompetanse for å redusere landbrukets egen nedbygging.

- 14.1** Styrke byggfaglig kompetanse innenfor landbruket
- 14.2** Økt bevissthet gjennom holdningskampanjer, kunnskapsformidling og bevisstgjøring.

15. Dyrevelferd

God dyrevelferd er viktig for dyrene, men også for økonomien for den enkelte gårdbruker og det er et viktig for omdømme for landbruket. Trøndelag Bondelag ønsker stort fokus på dyrevelferd fra gårdbrukerne, fra landbrukssamvirket og fra tilsynsmyndigheter. Samhandling og felles innsats på dette området gir de beste resultater. God kompetanse, tilfredsstillende rammevilkår og samhandling er forutsetninger som legges til grunn for å oppnå resultat.

- 15.1** Obligatorisk deltakelse i dyrevelferdsprogrammet for alle husdyrproduksjoner.
- 15.2** Krav om husdyrkontroll i alle produksjoner
- 15.3** Sikre gode rutiner og raske analyser ved mistanke om smittsomme sykdommer
- 15.4** God tilgang på veterinær både på dagtid og natt er viktig for norsk husdyrproduksjon. Trøndelag Bondelag er bekymret for at veterinærdekningen svekkes og mener det er behov for en styrking av tilskuddet til veterinære reiser.
- 15.5** Obligatorisk veterinærbesøk med påfølgende veiledning
- 15.6** Styrke Mattilsynet og tilsynets veilederoppgave

16 Klima / Miljø

Landbruket har gjennom egne initiativ og i samarbeid med andre satt klare mål for reduksjon av klimapåvirkningen fra næringen. Det er viktig at dette arbeidet videreføres, og at landbruket setter krav under jordbruksforhandlingen om at innretningen på jordbruksoppjøret ikke svekker disse målene. Gjennom klimaavtale, klimasmart landbruk

og klimakalkulatoren vil landbruket iverksette målretta tiltak for å minske næringens klimaavtrykk.

- 16.1** Det er viktig å ikke belaste landbruket gjennom jordbruksavtalen for tiltak som har virkning ut over hva som er rimelig for næringen å bære.
- 16.2** Miljøtiltak som styrker bedre agronomi og husdyrhold må gis fortrinn når investeringsmidler fordeles.
- 16.3** Satsning på forskning og praktisk utprøving av miljøtiltak må styrkes i samhandling mellom forskningsmiljøene, veiledningsapparat og praksis i næringa.
- 16.4** Det må avsettes midler som insitament for å iverksette tiltak som redusere mulighet for skadelig avrenning fra «hverdagsaktiviteter» som fjøsvask, maskinvask etc.
- 16.5** Ta i bruk klimakalkulator som en dokumentasjon på klimautslipp på gårdsnivå og verktøy for å redusere utslipp på egen gård

17 Annet

17.1 Miljøvirkemidler (RMP, SMIL, Grøfting m.m)

Trøndelag Bondelag mener det er viktig å videreføre det regionale handlingsrommet og styrke det regionale partnerskapet innenfor tildeling og fastsetting av kriterier for bruken av midler innenfor regionalt miljøprogram. Med endringer i klima kan det synes behov for vesentlig økning i behovet for midler til hydrotekniske tiltak.

17.2 Tilskudd til tiltak i beiteområder

Tilskuddet skal bidra til god utnytting av utmarksbeiter, redusere tap av dyr og fremme fellestiltak i beiteområdene. Formålet med ordningen er å bidra til en best mulig utnyttelse av beiteressursene med minst mulig tap gjennom organisert tilsyn og sanking. Trøndelag Bondelag mener investeringsstøtte til tiltak i beiteområder må økes og der deler av potten må fortsatt prioriterer elektronisk overvåkingsstyr

For å styrke organisert beitebruk er det viktig å fortsatt ha gode tilskuddsordninger til faste installasjoner som gjerder, sanketrøer og saltsteinsautomater for å nevne noen

17.3 Grøftetilskudd

Trøndelag Bondelag mener tilskuddsordningen for grøfting av jordbruksareal må innrettes med en prosentsats, 50% av kostnadsoverslag ved systemgrøfting av arealer. Dette for å gi mulighet til å drenere potensielt godt produksjonsland, selv om grøftekostnadene kan bli store. Dette er et godt klimatiltak som sikrer muligheten til produksjon, selv med store nedbørsmengder.

17.4 Nydyrking

Når offentlige eller private utbyggere beslaglegger dyrkajord, eller dyrkbar jordbruksarealer, skal dette erstattes med annen oppdyrket jord på minst samme arealstørrelse. For å opprettholde et nødvendige landbruksareal nasjonalt, må det dyrkes mer areal, for å kompensere for at marginale jordbruksarealer går ut av drift.

17.5 Tilskudd til beiteareal for kortnebbgås

Skadene forårsaket av trekkende kortnebbgås var omfattende de siste årene for deler av

Vår dato
13.03.2020

Vår referanse
19/00794-15

Trøndelag. Bestanden har mer enn fordoblet seg siden 1996, og teller nå omkring 75 000 individer. Tilskuddsordningen for tilrettelegging av beiteareal for trekkende gås fungerer godt i de områder dette er utprøvd. Det er imidlertid nødvendig med en økning i avsatte midler til ordningen for å sikre nok areal som hindrer beiting på andre arealer. Vi mener det vil være formålstjenlig å avsette midler til redusering av høstpløying i utvalgte områder

17.6 Kompetanse, Forskning og Utvikling

- 17.6.1** Landbruket er en kompetansenæring med bredspektra fagområder. Det er svært viktig å sikre kompetansetiltak, forsknings- og utviklingstiltak for å utvikle god agronomi og ressursmessig god landbruksproduksjon i Norge framover.
- 17.6.2** Klimaendringene og internasjonal ressursknapphet forsterker viktigheten av å videreutvikle et landbruk med enda mer kompetente produsenter som utnytter ressursene optimalt med minimal bruk av innsatsfaktorer.
- 17.6.3** Aktører i rådgivningsapparatet har gjennom tid merket utfordringer med hensyn til å rekruttere fagfolk med riktig kompetanse. Dette er et alvorlig varsko, og det er nødvendig å se dette i en nasjonal sammenheng
- 17.6.4** Det er en meget viktig strategi for norsk landbruk å sikre gode forsknings-, utdannings- og kompetanseinstitusjoner på landbruk i Norge.
- 17.6.5** Trøndelag Bondelag mener at kompetansekrav til landbrukets utøvere kunne bidra til mer effektivt landbruk, større fokus på klima og miljø og sikre god dyrevelferd.
- 17.6.6** Grønn Forskning en viktig rolle som pådriver for å identifisere kunnskapsmangel og problemstillinger, og fungerer som en viktig innspillarena til forskningen fra jordbruksnæringa.
- 17.6.7** Det settes av 3 million pr. år i 5 år i årets jordbruksforhandlinger til å opprette og drifte et nasjonalt nettverk for koordinering og brukerstyrt forskning for jordbruket etter modell fra Grønn Forskning Midt-Norge

17.7 Skatt og avgift

Innføre investeringsfond med skattefordel i jordbruket, etter mal av skogfondsordningen. Dette er spesielt interessant med fokus på miljøforbedringer, men bør også gjelde på generell basis for å sikre framtidig drift på enkeltbruk. Dette vil gi den enkelte gårdbruker mulighet til å bygge opp kapital i et eget investeringsfond. Skal det være mulig å oppnå de klimamål som myndighetene og landbruket selv setter for næringen, er det nødvendig å etablere målretta ordninger som omfatter investeringer og fondsordning.

17.7 Fraktordningene

- 17.7.1** Pr. i dag er det et gap mellom reell kostnad som påføres landbrukssamvirke og det som dekkes inn gjennom avtalemidler på rundt 40 mill. kroner. Etter vårt syn er frakttilskudd ett effektivt og svært treffsikkert distriktsvirkemiddel som med fordel kan brukes i flere produksjoner.
- 17.7.2** Trøndelag Bondelag ser med bekymring på konsentrasjon av kyllingproduksjonen nært opp til de forskjellige kyllingslakteriene. Dette er et resultat av fravær av reguleringsmuligheter, og skaper utfordringer både innenfor smittepress, gjødselhåndtering og manglende mulighet til tilleggsproduksjon i distriktslandbruket. Bondelaga i Trøndelag foreslår derfor at det innføres frakttilskudd på kylling, basert på samme prinsipp, som for andre produksjoner.

Vår dato
13.03.2020

Vår referanse
19/00794-15

17.7.3 I avviklingsfasen av pelsdyrnæringa er det viktig at det fortsatt er tilgang på nødvendig for og forbruksartikler. Trøndelag bondelag mener at transportstøtte til innkjøpt for er en forsikring av fortilgang over hele landet

17.8 Begrensninger i tilskuddsordningene

Trøndelag Bondelag mener at struktur- og kanaliseringstiltakene er endret og delvis svekket i forhandlingsinstituttet de siste årene, og mener at Norges Bondelag bør ta initiativ til en gjennomgang av dette. I dette arbeidet bør det også foretas vurderinger om avkortning av tilskudd etter fylte 70 år bør gjeninnføres.

17.9 Sonegrenser

Trøndelag Bondelag ber Norges Bondelag igjen å vurdere en gjennomgang av sonegrenser og plassering innenfor de forskjellige soner. Flere lokallag opplever dagens sonegrenser som uriktig i forhold til geografisk beliggenhet og sammenlignbare områder.

Trøndelag Bondelag mener at de endringer som har skjedd siden sonene ble opprette betinger en ny gjennomgang. Endringer har skjedd innen driftsteknikk, klima, sortvalg og mulige driftsformer, som gir andre forutsetninger enn for 20 år siden. Likeså mener fylkesbondelaget at det har vært en rivende utvikling innenfor registreringsteknologi som kan gi ett langt bedre grunnlag for sonefastsetting helt nede på skiftenivå, etter gitte kriterier, enn hva som lå til grunn da dagens grenser ble satt.

17.10 Jordbruksfradraget

Virkingen av jordbruksfradraget er redusert kraftig de siste åra. I 2013 hadde vi en skatt på alminnelig inntekt på 28%, mens i 2020 er den på 22%. Den skattemessige virkingen for en som har inntekt som utløser kr.190.000 i jordbruksfradrag er at man i 2013 ville få kr.53.200 i skattelette, mens en i 2020 får kr.41 800,-. Trøndelag Bondelag mener derfor dette må gjennomgås på nytt.

Med vennlig hilsen
Trøndelag Bondelag

Elektronisk godkjent, uten underskrift

Kari Åker

Ailin Wigelius